

„Punctul culminant”

LA MASA ROTUNDĂ

*Cu masa rotundă despre piesa
Punctul culminant de Gheorghe
Vlad, continuăm seria dezbaterilor
în jurul pieselor originale publicate
în revista noastră.*

Inscriindu-se primul la cuvint, ION COJAR a spus: „Găsesc că există în lucrarea lui Gh. Vlad multe lucruri interesante caracteristice epocii actuale, vieții și dezvoltării gospodăriilor colective. Ceea ce mi se pare cel mai interesant și mai caracteristic sînt problemele de ordinul conștiinței cetățenești, care în momentul de față înregistrează frămîntări, evoluții și momente foarte precise în drumul ei ascendent. Tonul de comedie, de ușoară satirizare a anumitor ticuri, pe care l-a găsit Vlad înlesnește comunicarea problemelor serioase ale personajelor. Lectura piesei mi-a dezvăluit însă și câteva deficiențe. Mi s-a părut astfel insuficient clarificat raportul dintre cele două personaje principale ale piesei: Ciocîlțeu și Lisandru. În discuțiile pe care aceștia le au împreună despre problemele gospodăriei, Ciocîlțeu îl caracterizează pe Lisandru în termeni echivoci, de genul: „nu cumva vrei să te dai după vînt?”, ceea ce, neștiindu-se precis dacă o spune în glumă sau în serios, poate crea impresia că șeful nu-și cunoaște îndeajuns prietenul și colaboratorul, că acesta ar putea fi un personaj influențabil, fără o poziție fermă și un punct de vedere propriu. Cu atît mai mult s-ar cere precizată poziția lui Ciocîlțeu cu cît Lisandru nu ni se dezvăluie, pe parcursul piesei, la nivelul funcției pe care i-o atribuie autorul. El stă prea mult în expectativă, nu întreprinde nici o acțiune determinantă în cadrul conflictului, nu declanșează nici un resort care să influențeze într-un fel sau într-altul activitatea și raporturile dintre oamenii acestei colective. Referitor la Ciocîlțeu, aș mai vrea să adaug că, deși apare ca

un om destoinic, deștept, ca unul din bunii organizatori ai satului, ba chiar dintre cei mai buni președinți de colectivă, lasă uneori impresia că acționează într-un mod prea izolat, cam cum ar fi un stăpîn în ograda lui, în gospodăria lui, nu ca un om care ar ține cont și de părerea celor din jur, de sfaturile celor pentru care problemele gospodăriei, apărarea colectivei sînt tot atît de arzătoare.

În privința dentistului, cred că apariția acestui nenorocit de intelectual — pentru că așa mi-a apărut la lectură — rupe filonul de adevăr pe care-l conține piesa. Modul cum acționează, cum încearcă — exagerat de deschis, fără nici un fel de teamă — să-i determine pe țărani să-i furnizeze sute de ouă, damigene care să nu fie mai mici de 20 litri etc. este parcă cu totul neveridic. M-am întrebat: în afară de dorința de a stîrni hazul, care a fost rostul aducerii în acțiune a acestui personaj?“

VICTORIA DINU : „Autorul conferă acestui personaj date biografice care-i fixează precis poziția; nu-l socotește nicidcum un reprezentant tipic al intelectualității de azi.“

ION COJAR : „Dar este singurul intelectual care apare în piesa aceasta.“

DUMITRU SOLOMON : „În nici un caz nu reiese din piesă că acesta ar fi un reprezentant al intelectualității, și nici că ar fi vorba de un personaj nemernic.“

GH. VLAD : „Desigur. El nu are nimic de ascuns și nu are nimic negativ în el.“

Considerînd că versiunea piesei publicată în revista „Teatrul“ apare mult îmbunătățită față de o primă versiune pe care a cunoscut-o, MIHAI FLOREA a spus : „Mi se pare că ne aflăm în fața uneia din comediile reușite ale acestor douăzeci de ani de după Eliberare și că autorul a surprins, datorită calităților sale, un moment deosebit de interesant, de actual. Continuîndu-și ideea realizării unei fresce a vieții țărănimii noastre collectiviste, autorul s-a oprit la una din cele mai noi probleme care se pune în saltul realizat de țărănimea noastră, după încheierea colectivizării, și anume: în ce măsură conștiința reușește să țină pasul cu viața. Prin noutatea ei, piesa aceasta va contribui desigur la consolidarea mentalității socialiste în rîndurile țărănimii noastre. *Punctul culminant* pune în discuție problema dacă în momentul de față țăranul colectivist poate să ofere spre contractare statului o mai mare cantitate de cereale decît pînă în prezent. Vreau să spun că am fost de curînd la Ceacu, gospodărie agricolă colectivă frunțasă din regiunea București. Citisem la data aceea piesa și am căutat pe ocolite să aflu de la «personajele reale» dacă o asemenea problemă se poate pune în momentul de față. Din răspunsurile unor țărani am înțeles că acest lucru este posibil, deși sînt și unii care ar avea probabil rezerve. În fond, cînd vorbim de noutate, de actualitate în literatură, în dramaturgie, în arta teatrală, pentru ce luptăm? Pentru găsirea acelor elemente, mai slabe la început, dar din ce în ce mai pline de viață, pe care să le promovăm. Un asemenea serviciu îl aduce dramaturgiei actuale piesa lui Gh. Vlad.

Din punct de vedere artistic, consider că lucrarea este realizată suculent. Are un limbaj țărănesc autentic, presărat adesea cu regionalisme, are un ritm alert, replică vie. Cîteva lucruri mi se par foarte reușite: cuplurile Mitu-Nate și Cioacă-Țifan. Ciocilteu, personajul central, și Lisandru sînt în orice caz mai bine realizați decît alte personaje de același gen din unele piese ale noastre.

Nu aș împărtăși întru totul părerea tovarășului Cojar că Lisandru, privit chiar printr-o singură scenă, ar putea să apară cuiva ca un personaj înapoiat. Eu am văzut în el un om chibzuit, reținut, cumpătat, cum îi stă bine unui om

Ion Cojar

cu o muncă de răspundere. Sînt de părere însă că, în raport cu alte personaje care populează piesa, și care sînt mai vii, mai colorate, Lisandru nu este dintre cele mai bine realizate. Nu l-am găsit angrenat în toate momentele-cheie ale firului dramatic, exercitînd o influență determinantă, așa cum l-a conceput probabil autorul. Mai puțin personalizate, mai puțin individualizate sînt personajele feminine. Nu știu în ce măsură, prin intervenții pe text, se va mai putea face ceva pentru întărirea lor. Teatrul are însă la îndemîină posibilitatea de a suplini cu idei scenice, prin interpretare, ceea ce lipsește conturului acestor personaje.

O problemă tratată superficial mi s-a părut a fi aceea a furtului comis de Tudor. Am avut impresia că ar fi vorba de un conflict de operetă sau de vodevil, deși cred că în realitate Gh Vlad a intenționat să atribuie acestui element din piesă o anumită importanță, gravitate chiar. Deși am formulat aceste rezerve, gîndesc că piesa este capabilă să genereze un spectacol de valoare."

„Și eu socotesc că această piesă este foarte aproape de problemele centrale de astăzi ale agriculturii — a subliniat LUCIA DEMETRIUS. Aș spune ceva mai mult decît spunea tovarășul Mihai Florea : că piesa pune nu numai problema de a se plăti avansuri chenzinale și de a se reține cerealele de prisos pentru a fi vindute tot statului, ci o problemă mult mai largă, aceea a apropierii țărănimii de un sentiment nou, de înțelegere cuprinzătoare a intereselor mari ale țării.

A doua mare calitate a scriitorului — mărturisesc că *Îndrăzneala* nu o cunosc — este faptul că îi cunoaște foarte bine pe țărani, că îi face să vorbească foarte firesc. Una din trăsăturile pe care tovarășul Cojar a definit-o drept defect eu o consider calitate : adică oamenii nu vorbesc oblu, nu sînt unii bățoși, alții hazlii, și definiți ca atare de la primul lor cuvînt. Faptul că președintele și Lisandru își amestecă înțelepciunea lor firească, măsura, cu gluma, cu hazul — chiar și în scena dintre Lisandru, Cioacă și președinte — mi se pare cu totul natural. Dacă autorul ar fi făcut altfel, cred că ar fi fost rău. Cu alte cuvinte, a dat acestor oameni nuanțe felurite, care sînt ale lor, și, dacă îi cunoști pe țărani mai de aproape, vezi bine că așa sînt făcuți și așa vorbesc. Și nu numai țărani, ci, firește, toți oamenii.

Aș vrea să pomenesc și despre cîteva lucruri unde mi se pare că autorul nu a mers pînă la capăt, și aceasta privește mai ales caracterizarea personajelor.

Vorbea adineauri tovarășul Cojar despre Lisandru. Într-adevăr, acest Lisandru ar putea să piară din piesă fără urmă. Nu mă supără faptul că rămîne în urma președintelui — se poate foarte bine ca președintele să fie o personalitate mai puternică, un om mai înaintat, în această gospodărie colectivă, decît secretarul de partid, care poate să mai aibă, pe ici, pe colo, niște rămîneri în urmă, dar, dacă le are, s-o știe și autorul, s-o știe și oamenii din piesă. Adică nu este posibil ca secretarul să aibă lipsuri și autorul să nu-și dea seama de ele, să nu aibă față de ele o atitudine critică. Foarte adesea, omul acesta nu găsește cuvintele potrivite în împrejurările potrivite.

Cred că aci intenția autorului nu este bine exprimată.

Dar eu am vrut să spun și altceva, adică mi-am notat alte lucruri decît cele discutate aci : istoria cu Tudor, fiul președintelui, și cu furtul. Nu cred că nu se poate întîmpla așa ceva într-o gospodărie colectivă, chiar într-una care merge bine. Adică, într-o gospodărie colectivă totul merge foarte bine pe plan mare și, cînd te apropii, vezi lucruri care se ciocnesc, care se încurcă și care în timp se limpezesc și se descurcă ; se poate întîmpla uneori. Așa fiind, cred că piesa nu contrazice presupunerea că gospodăria agricolă colectivă este frunțasă, că merge bine. Dar de ce spunea tovarășul Florea că furtul apare „de operetă“ ? Pentru că nu știm nimic despre acest Tudor. Știm doar că este fiul lui Ciocîlțu, și aceasta ne făgăduiește anumite lucruri. Nu-l cunoaștem însă dinainte, nu cunoaștem raporturile dintre tată și fiu, nu înțelegem de ce s-a însurat cu fata lui Cocîrțău și nu înțelegem cum de nu l-a putut opri președintele s-o facă. Nu știm nimic, și iată că fiul președintelui, convins de socrul său, face o escrocherie.

Acest lucru, nepregătit, face să pară nefiresc, ușurel conflictul, nu știu dacă de operetă sau de vodevil, dar în orice caz, simți că nu e adevăr acolo. Este ceva care te supără.

Aceeași greșală o face tovarășul Vlad și cu Milica. Milica vine în scenă ca o pisicuță, pe care toată lumea o îndreaptă unde vrea. Bărbatu-său o conduce într-un fel, ascultă de taică-său, n-are nici un fel de personalitate, și deodată Milica se

schimbă, devine puternică și hotărâtă. Este un personaj nu destul de pregătit, în a cărui transformare rapidă nu credem.

Ceva asemănător e și cu Cioacă — în general, un erou foarte plăcut și foarte frumos realizat; am cunoscut un om la fel, cu această sfială dublată de tărie. Nu știu de unde a ieșit pentru mine o impresie de insatisfacție. Pe undeva, Cioacă se rupe de el. Trăsăturile lui fundamentale — de virtute, de morală — merg alături de sfială, de naivitate, de o puerilitate care îl fac câteodată să nu înțeleagă anumite lucruri, și ai impresia că, în cadrul scenei, merg paralel unele cu altele, în loc să se împletească, să se unească. Osmoza dintre aceste trăsături nu este bine realizată.

Voiam să pun o întrebare: nu cumva în piesa tovarășului Everac, *Costache și viața interioară*, exista un țăran care se ocupa de probleme internaționale, ca Țifan? Acest lucru se întâmplă destul de rar cu atîta intensitate ca o obsesie. Dacă l-am văzut într-o piesă, ne deranjează să-l vedem, a doua oară, în alta. Nu este, ca să zic așa, caracteristic pentru un țăran tipic. L-ai întîlnit în lume o dată, are haz, dar a doua oară nu mai are, și se pare că este luat de la Everac, nu din viață.

Vreau să vorbesc de cele două tipuri groțești ale piesei. S-ar putea ca altora să nu le pară foarte firești. Trebuie să spun că le-am apreciat foarte mult. Mi se par un Păcală și Tîndală, niște tipuri luate din folclorul românesc, foarte reușite. Poate că autorul a făcut puțin abuz de ei. Ei înșiși se cam repetă. Dar sînt foarte nostimi și foarte bineveniți aici. Că președintele le trece așa de ușor cu vederea prostiile pe care le fac, aceasta este mai greu de crezut. Secretarul însuși le comentează cu ușurință: «ei au vrut să facă bine». Treaba în viață nu merge chiar așa. Dar, eventual, pot să rămînă și așa, pentru că au mult haz și aduc aminte de tipurile comice din literatura populară, din snoavele țărănești.“

Lucia Demetrius

*Exprimîndu-și încrederea că această dezbatere va fi de real folos colectivului care lucrează la spectacol, VICTORIA DINU, directoarea Teatrului Regional București, a spus: „Ne-am oprit asupra piesei lui Gh. Vlad socotind că aduce ceva în plus față de *Îndrăzneala*. De unde acolo se puneau în general probleme ale luptei pentru cîștigarea unor terenuri sterpe și erodate, pentru sporirea multiplă a producției agricole, aici se pun — așa cum bine s-a remarcat — probleme de conștiință, de educație a țăranului colectivist. Personajele sînt autentice, bine conturate. Așa, de pildă, Cioacă. Cu toată timiditatea, cu toată modestia lui, Cioacă dezbăluie o mare energie interioară. El are un deosebit devotament și o înțelegere superioară pentru toate problemele curente și de perspectivă ale gospodăriei colective. Toate aceste virtuți sînt izvorîte din concepția socialistă a făuritorilor de viață nouă. Nu sînt de acord cu toate observațiile formulate de tovarășul Cojar; două dintre obiecțiile aduse aci ne par însă juste, și anume: 1) Observația cu privire la Ciocîlțeu. Și pe mine mă nemulțumesc lipsa lui de comunicare mai strînsă cu oamenii și cu Lisandru, lipsa totală de grijă față de fiul său Tudor, neîmplinirea sa personală, ca și hotărîrea bruscă și individuală, din final, de a șterge gospodăria colectivă pe care o conduce de pe lista de decorări. Senzația unor atitudini și hotărîri singulare există. 2) Cea care privește furtul comis de Tudor: și mie mi-a apărut neverosimil. Te întreb, pe bună dreptate, cum este posibil ca socrul lui, Cocîrțău, să exercite, în așa de puțin timp, o influență atît de mare asupra lui Tudor încît acesta să uite tot ce a învățat pînă atunci de la tatăl*

său; și cum e posibil ca Ciocilteu să fie față de propriul său fiu atât de neatenț încît să nu vadă pe ce linie alunecă.

O observație mai de fond (și față de care trebuie să manifestăm cu toții mai multă grijă) este conturarea mai precisă a personajului Lisandru. S-ar putea ca noi, cei de la Teatrul Regional, să fim mai exigenți pentru că l-am cunoscut pe Lisandru, în *Îndrăzneala*, ca pe un om inimos, plin de avînt tineresc, motorul tuturor acțiunilor menite să traducă în viață linia și directivele partidului în problemele consolidării colectivei. Aici, în *Punctul culminant*, îmi face impresia că are un fel de a chibzui care de multe ori îl situează în coada masei. Uneori îți lasă impresia că se află în afara preocupărilor de producție, de înflorire economică. Între el și Ciocilteu am simțit o răceală care nu ar trebui să existe.

Mă raliez părerilor referitoare la personajele feminine, care și aici, ca și în *Îndrăzneala*, sînt mai puțin conturate. Gh. Vlad — și autorii dramatici în general — știu foarte bine ce rol au astăzi femeile în construirea socialismului, implicit la sate; cu toate acestea, în piesele lor nu acordă femeilor locul pe care l-ar merita. Am fost în comuna Radovanu. Președintele gospodăriei de acolo ne-a arătat terase întregi de viță de vie lucrate și cultivate numai de femei, pe soluri aspre și sterpe, care au dat roade după numai doi ani. Păcat că nu li se atribuie și în dramaturgie același rol.“

Punînd accentul pe necesitatea sprijinirii, pe multiple planuri a dramaturgiei originale, NIKI ATANASIU a subliniat :

„Discuția pieselor originale publicate în revista «Teatrul» reprezintă un sprijin consistent dat în primul rînd autorului, dar și teatrului, regizorului, întregului colectiv de artiști. Spectacolul nu are decît de cîștigat în urma unor asemenea discuții. Chiar dacă piesa este în repetiție, i se pot aduce pe parcurs o serie de îmbunătățiri. Sînd de vorbă cu diverse colective ale teatrelor, am putut constata că această metodă de lucru inițiată de revista «Teatrul» este de o deosebită necesitate și eficacitate. De altfel, cred că acesta este și obiectivul nr. 1 al revistei : să ajute actorii și mai ales autorii pieselor, care găsesc în climatul tovarășesc, cald, principial al acestor dezbateri — pe care le-aș dori permanentizate — un sprijin efectiv. Propun revistei «Teatrul» să insiste ca la aceste discuții să participe și secretarii literari ai teatrelor, care vor avea foarte mult de învățat. În ceea ce-l privește pe tovarășul Vlad, cred că va ține seama de căldura cu care este discutată lucrarea sa și este, sper, convins că nu urmărim alt scop decît să asigurăm acestei noi lucrări un succes, dacă nu și mai mare, cel puțin pe măsura celui înregistrat de *Îndrăzneala*“.

„În raport cu *Îndrăzneala* — a intervenit DUMITRU SOLOMON — noua piesă a lui Gheorghe Vlad aduce un categoric spor de măiestrie dramatică, în sensul că unele fisuri de construcție — care, în piesa de debut, afectau atît conflictul cît și realizarea anumitor personaje — au dispărut aici într-o măsură îmbucurătoare. Lucrarea este mai omogenă, mai precisă din punct de vedere arhitectonic, replica a devenit mai esențială, regionalismele — care în *Îndrăzneala* apăsau limbajul personajelor — au fost epurate. Însăși gîndirea dramatică a autorului a dobîndit linii de dezvoltare mai ferme. Definitorii, însă, pentru ambele piese rămîn două trăsături de maximă importanță : actualitatea fierbinte a problematicii și conflictelor și autenticitatea profundă a personajelor, subliniată aici și de tovarășa

Victoria Dinu

Dinu. Personajele lui Vlad vin din viață și, chiar dacă autorul nu reușește întotdeauna să le manevreze la perfecție în spațiul scenic propus, se vede că psihologia lor îi este bine cunoscută.

Mai puțin realizată în *Punctul culminant* (față de *Îndrăzneala*, firește) mi se pare însă prezența acelei *probleme vitale*, care în prima piesă angaja nu numai un personaj, pe Păun Ciocilteu, dar și întreg colectivul. Există acolo o confruntare de reală profunzime, menită să decidă destinul acestui personaj. Păun Ciocilteu își «juca» în piesă propria existență, erau puse la încercare conștiința, demnitatea și cinstea lui de om și de comunist. Astfel, personajul, cel mai bine construit din piesă, domina dezbaterile problematică, concentra în destinul său semnificațiile *vitale* ale lucrării. În *Punctul culminant*, nu este urmărită în mod consecvent *problema vitală* (explicația ar putea fi dată prin subtitlul «comedie» al piesei, dar și *Îndrăzneala* era o comedie...), deși ea pare că a vizat totuși un personaj, și anume pe Tudor, fiul lui Ciocilteu. Din păcate însă, greutatea dramatică nu o «suportă» Tudor, conturat destul de palid, fără pregnanța necesară, de unde, cred, și impresia, formulată aici de tovarășul Florea, că gestul necinstit al lui Tudor are o notă de superficialitate, o tratare de operetă. Tudor, așa cum se prezintă el în contextul dramatic, nu poate susține o sarcină vitală, întrucât dramaturgul nu l-a investit cu atributele dramatice corespunzătoare.

Există și un alt personaj care merita să stea în centrul dezbaterii. Mă refer la Cioacă, o figură remarcabilă a piesei și a dramaturgiei noastre actuale. Acest personaj interesează cu deosebire și pentru faptul că el dă în piesă măsura a ceea ce numim eroul contemporan, fără a prezenta acele trăsături caracterologice care să-l scoată ostentativ «din comun», fără spectaculozitatea arbitrară înfățișată nu o dată în lucrările unor autori tineri, preocupați, se pare, de relevarea cazurilor ciudate, de abordarea din unghiuri căutate insolite a omului contemporan. Modestia organică, lipsa de emfază a lui Cioacă, convingerea cu care se angajează el în acțiuni dificile îl definesc ca pe un adevărat om al zilelor noastre, capabil să cucerească mereu noi orizonturi de conștiință. Prezența lui în piesă constituie un câștig net al dramaturgului pe linia adâncirii investigației psihologice a personajelor sale.

Un alt personaj nou, de asemenea interesant, mi s-a părut a fi Țifan. Tovarășa Demetrius a obiectat că preocuparea personajului pentru problemele de politică internațională nu ar fi caracteristică și nici inedită în planul dramaturgiei, amintind de un personaj din piesa lui Paul Everac, *Costache și viața interioară*, care manifesta și el un interes aparte față de problemele internaționale. Dar preocuparea aceasta nu definește oare, în fond, noul orizont de gândire al țăranului nostru, mai cuprinzător și mai complex, pe măsură ce conștiința socialistă dobândește tot mai mult teren? În ceea ce privește „ineditul“ personajului, trebuie observat că nici la Paul Everac nu e vorba de o „noutate“, deoarece astfel de oameni au mai apărut în literatura noastră, de la Marin Preda pînă la Nicolae Velea și D. R. Popescu, tocmai ca o reflectare a unei realități: țărani interesați de cursul problemelor internaționale există în viață, și există din ce în ce mai mulți.

Problema se leagă de o alta, privind progresul realizat de Gh. Vlad în direcția înfățișării unor personaje (și a relațiilor dintre ele) mai complexe. În *Îndrăzneala* există înclinația de a trasa granițe tranșante între personaje, împărțite uneori prea categoric în „pozitive“ și „negative“, din care pricină avea de suferit, pe alocuri, și conflictul. Adîncind analiza tipurilor, în *Punctul culminant* autorul reușește să redea cu mai multă autenticitate complexitatea vieții. Se vede aici că atît Tudor cît și Țifan nu sînt niște caractere înțepenite în tipare fixe, că, datorită influenței educative a colectivului, ei sînt supuși unor modificări de ordin lăuntric. Lupta între nou și vechi este urmărită cu acuitate artistică, pe planul conștiinței, și transformarea lui Țifan ori a lui Cioacă apare convingătoare.

Cu atît mai mult este de regretat că personaje care în *Îndrăzneala* dețineau rolul dinamic în acțiune, și care și aici ar fi trebuit să-și păstreze funcțiile active, au fost pur și simplu trecute pe plan secund. Atît Lisandru — cum pe bună dreptate au subliniat tovarășii Cojar și Victoria Dinu — cît și Ciocilteu (într-o măsură

mai mică) nu reprezintă forța activă, factorul motor în piesă. Lui Lisandru, de pildă, îi prevăzusem o soartă artistică mai bună...

Cocîrțau mi se pare de asemenea deficitar. Acțiunile personajului sînt într-adevăr explicate, gustul lui pentru îmbogățire se justifică printr-o serie de avatari puse în evidență de autor. Dar, la un moment dat, Cocîrțau este pur și simplu abandonat, fără a ni se sugera măcar efectul pe care e normal să-l fi avut în conștiința personajului — într-un sens sau într-altul — atitudinea colectivului.

M-a nemulțumit și faptul că Vlad se cam abate undeva de la principiul guvernant al piesei, și anume de la autenticitate, în chestiunea cu decorarea. Este o problemă de amănunt, asupra căreia nu insist prea mult. Atît acțiunea lui Ciocîlțeu de a se opune decorării, pentru că în gospodărie s-a produs un furt, cît și acordul celor în măsură să dispună mi se par forțate.

În ansamblu, cu toate lipsurile reale semnalate aci, mi se pare că piesa lui Gh. Vlad este o piesă autentică — și o spun pentru că am mai întîlnit și altele, confecționate — ridicînd în centrul ei probleme ascuțite de conștiința socialistă.“

„Mă bucur de reîntîlnirea cu un text al acestui înzestrat autor — a luat cuvîntul MIHAI DIMIU —, mă bucur că această a doua piesă se alătură primei prin autenticitate, prin puritatea fierbinte a căutărilor personajelor, prin optimismul stenic al orientării, prin poezia robustă și istețimea populară. Există și aici, ca și în *Îndrăzneala*, un suflu creator al marelui trezite de socialism, o laudă închinată rodniceii, elanului fertilizator. Dar piesa împlinește un pas înainte prin aceea că insistă mai ales asupra rodirii generoase a conștiințelor umane în condițiile socialismului. Preocuparea există și în piesa înaintașă, dar nu avea greutatea specifică a textului ce ne stă în față. De aceea, nu pot fi de acord cu tovarășul Dumitru Solomon, care spune că aici se resimte lipsa unei probleme vitale. Cred că *Punctul culminant* se bazează pe dezbaterrea unei probleme vitale și este în progres față de *Îndrăzneala* prin aceea că nu mai e vorba de o destelenire fizică, tratată printr-un spectacol uneori mai facil și mai de suprafață, ci e predominanță o preocupare și — dacă vrei — un spectacol de mai mare profunzime. Chiar dacă pe scenă nu vom mai vedea zeci de oameni cu sape pe umeri în mers către dealurile degradate, sper că în cei cîțiva ce vor fi acum prezenți vom simți mase de multe milioane în marș spre multe alte milioane de inimi.

Este foarte bine că această destelenire a conștiinței o fac în piesă comuniștii. Aici ajungem la o problemă arzătoare a dramaturgiei noastre noi, și anume că în anumite piese comuniștii sînt *martorii* unor acțiuni, și nu *motorul* acestora. În piesa lui Vlad, ei apar ca motor. Vorbesc de Ciocîlțeu, de Cioacă, de Catrina. Regretăm însă — și aici sînt alături de părerile tovarășilor Victoria Dinu și Mihai Florea — că Lisandru este construit deficitar, în involuție față de *Îndrăzneala*; el lipsește din momentele-cheie și poate să dispară chiar din piesă, fără să prejudicieze conflictului. Ne consolăm cu faptul că Ciocîlțeu, Cioacă și ceilalți îl suplinesc în parte.

În ciuda aparențelor, conflictul este foarte viguros. Mi se pare că față de *Îndrăzneala*, Vlad a învățat să descrie caractere și arată un plus de meșteșug compozițional. Cît privește limbajul, a rămas aceeași limbă păstoasă, plină de sevă, dar s-au înlăturat regionalismele, și asta e bine.

Mihai Dimiu

Socotesc că decorul nu este prea inspirat. Faptul că în această piesă, a o mare dinamică a personajelor, a acțiunilor, decorul este limitat, șapte tablouri de-a rîndul, la unul și același loc de joc, face ca spectacolul să capete un caracter static ; punînd aceiași oameni în aceleași locuri de joc, fantezia regizorului se sleiește. În spectacolul de la Regional vom crea mai multe locuri de joc decît sugerează actuala variantă de text. (În paranteză fie spus, nu știu ce va fi avînd tovarășul Vlad cu regizorii și cu unul dintre actori, că-i chinuie și le cere ca în tabloul 1, nici mai mult, nici mai puțin, lui Mitu să-i cadă în cap o căldare cu vopsea și să apară în fața spectatorilor vopsit în albastru !)

Lăsînd la o parte aceste rezerve, mi se pare că piesa are personaje foarte reușite, în special Ciocîlteu, Cioacă, Țîfan. La Cioacă este în curs de desfășurare procesul de ridicare a omului la rangul de om : la început îl vezi timid, modest, firav, în mijlocul celorlalți oameni din sat, și încetul cu încetul, crescut de partid, el se transformă într-unul dintre cei care astăzi conduc viața satului.

Am vorbit succint, fiindcă adevăratul comentariu la piesa lui Vlad vreau să-l fac prin spectacol.“

„Voi întări doar afirmațiile de pînă acum, și anume că ne aflăm în fața unei piese bune, eficiente, actuale — a spus *COMAN ȘOVA*. Cred că dramaturgul mai are de învățat în ceea ce privește conflictul, acțiunea și conciziunea replicii, în schimb știe să creeze personaje care trăiesc și vorbesc pe limba lor — o frumoasă limbă literară. De la prima versiune s-a putut remarca consistența cîtorva personaje, cum ar fi Cioacă, Mitu și Nate, Țîfan ; altele sînt mai puțin realizate : Tudor (nu îndeajuns de motivat), Lisandru și rolurile feminine. Prin Cioacă, personaj care-l continuă de fapt pe Ciocîlteu din *Îndrăzneala*, autorul a pătruns pînă la izvoarele trezirii omului la viața nouă, descriind procesul de la germinare și pînă la... «punctul culminant». M-au cucerit și vor cucerii desigur și publicul nostru cei doi Tîndală — Mitu și Nate, comentatori hazlii ai întîmplărilor. Ei sînt ca și glumele strecurate într-o discuție serioasă, ca să fie ascultată cu mai multă plăcere.“

„Socotesc discuția aceasta utilă pentru redacție — a spus *MIRCEA ALEXAN-DRESCU* — tocmai pentru că ea ne oferă prilejul să asistăm la exprimarea unor puncte de vedere despre care cu greu s-ar putea spune că nu exprimă fiecare, cel puțin în parte, un adevăr. Noi nu ne-am propus să publicăm piese perfecte, ci perfectibile în munca de transpunere scenică, precum și ca urmare a discuțiilor pe marginea lor. Tocmai în această lumină întîlnirea noastră de azi prezintă importanță.

Luăm pentru a doua oară parte la asemenea discuții din care noi, redactorii revistei, avem multe de învățat. Participarea unor oameni dinafara redacției la dezbaterile unei piese, privirea proaspătă asupra ei ne deschid anumite perspective care ne obligă, pe viitor, la o exigență sporită.

Discuția de față, la care tovarășul Vlad, autorul *Punctului culminant*, asistă, mi se pare utilă, între altele, și pentru că de fapt aci s-a ajuns la dezbaterile unei probleme mai largi a dramaturgiei : conflictul.

În critică circulă adesea gluma că, atunci cînd nu ai ce spune efectiv, vorbești despre conflict, în general, fără a te referi la autori, ca să nu se supere nimeni. În cazul de față s-a făcut o discuție la obiect, direct legată de problema conflictului dramatic, care a fost analizat în termeni concreți.

Nu intru și eu într-o amănunțită analiză a piesei. Cred că s-au spus destule pînă acum despre ea, și bune, și mai puțin bune. Lucrul cel mai important pe care țin să-l desprind din dezbateri — și aici reiau afirmațiile tovarășului Niki Atanasiu — este necesitatea ca secretarii literari, printre cei dinții răspunzători de destinul unei piese, să ia parte activă la aceste discuții cu caracter profesional, menite să asigure nu numai promovarea unei lucrări dramatice, ci și siguranța criteriilor invocate în judecarea ei, în analiza ei critică — este responsabilitatea față de sarcina principală, de promovare a dramaturgiei originale.

Stăruința mea trebuie luată în sensul unei nemulțumiri, dar și al unei dorințe ca, măcar la viitoarele discuții asupra unor piese, să-i vedem participând activ.“

TRAIAN ȘELMARU : Față de *Indrăzneala*, *Punctul culminant* demonstrează o certă evoluție, în ciuda slăbiciunilor existente.

Am observat și noi — ceea ce s-a arătat — că, dacă în *Indrăzneala* există un conflict spectaculos și un caracter de tipul Ciocilteu, în *Punctul culminant*, elementul spectaculos este mai puțin pregnant. S-a câștigat, în schimb, un lucru nu mai puțin important : și anume, existența unui grup de personaje, de o mai mare profunzime, cu o viață interioară, o problematică și un univers sufletesc mai bogate și, prin aceasta, pînă la un punct, mai dramatice.

Piesa a făcut totuși obiectul a numeroase observații. Cele mai multe privesc construcția dramatică, relațiile personajelor, înlănțuirea lor în acțiune, dezvoltarea lor logică.

E o chestiune de meserie, nu numai a lui Vlad, dar a mai tuturor scriitorilor care vin în dramaturgie din reportajul literar. Reportajul l-a dus pe Vlad la înfățișarea unor tipuri pline de viață, demonstrînd o bună cunoaștere a realității. Rămîne totuși problema saltului de la reportaj — de la reportajul dramatic — la construcția dramatică, ce-și are legile ei.

În *Indrăzneala*, Ciocilteu avea cîteva momente mari. De pildă, simultaneitatea morții soției eroului cu realizarea cuptorului, sau momentul cînd urmează a-i fi discutată intrarea în partid, cînd vine în haine de sărbătoare și iese din ședință respins. Toate acestea sînt lovituri de teatru, în sensul bun al cuvîntului, noduri dramatice foarte bine prinse. În *Punctul culminant* însă, Vlad s-a străduit să rezolve mai mult ceea ce i se reproșase a fi deficient în *Indrăzneala*, adică schematismul celorlalte personaje în raport cu chipul bine conturat al lui Ciocilteu. De aceea, în noua piesă întilnim mai multe tipuri interesante. Să sperăm că în viitoarea lucrare, Vlad va izbuti să folosească experiența celor două piese ale sale, pentru a realiza un conflict încheat, o imagine scenică pe deplin dramatică.

GHEORGHE VLAD : Sint convins că observațiile făcute aci îmi vor fi de mare folos, atît la *Punctul culminant* — în perioada repetițiilor, în care voi încerca să mai îndrept unele lucruri —, cît, mai ales, la viitoarea piesă pe care am început s-o scriu.

Nu sînt de părere ca autorul, după ce publică sau i se joacă o piesă, să vină cu explicații în fața criticii sau în fața spectatorilor, prin care să justifice lacunele unor personaje. Aș vrea totuși să mă opresc asupra unora dintre aceste personaje, pe care le-am luat direct din viață, dar cărora — fiind la începutul meseriei — nu am izbutit să le împrumut și o zestre dramatică-artistică deplină. De pildă, Lisandru. Am avut, din capul locului, unele rețineri : personajul avusese în *Indrăzneala* un rol de prim-plan, iar aici, în *Punctul culminant*, nu reușeam să-i mai atribui complexitatea umană pe care o avusese. Însă, prezența lui mi se părea necesară pentru ideile înaintate pe care voiam să le comunic.

După cît se vede — deși am încercat în fel și chip să-l înzestrez cu o forță emoțională determinantă — eroul mi-a rămas totuși, în piesă, văduvit de această zestre.

Urmărindu-l apoi pe Ciocilteu — cariera lui umană după *Indrăzneala* —,

Gh. Vlad

m-a întîmpinat Ciocă. Apariția acestuia a fost însă, după mai multe variante ale scrierii mele, atît de copleșitoare, încît aproape l-a umbrît pe Ciocîlteu, care — în intenția mea — urma să fie un prototip al președintelui de mîine al gospodăriilor agricole colective, iar în piesă eroul principal. În această privință, am realizat ceva, dar nu în măsura în care eram hotărît s-o fac. De ce m-a furat Ciocă? Sînt legat de lumea satului, și prin naștere, și prin meseria mea de gazetar? ca reporter mă ocup îndeosebi de problemele agrare. Mi-am dat seama că, în foarte multe locuri, problema educației omului simplu, a descoperirii și promovării valorilor lui, este una din problemele principale ale educației comuniste la sate. Așa se face că am insistat asupra lui Ciocă, încercînd să pătrund și să relev bogatul lui univers spiritual, întîlnit, „pe teren“, la nenumărați oameni.

Revenind la Ciocîlteu, neajunsurile reproșate în privința lui nu se pot referi — după părerea mea — la relațiile lui cu Ciocă, față de care are cuvinte foarte calde și o atitudine plină de înțelegere și de încredere. Ciocîlteu este realizat mai puțin pe planul rolului său în conflictul principal al piesei. L-am vrut pe Ciocîlteu dur față de latura sentimentală a individului; puterea lui de muncă și interesul lui primordial să fie îndreptate în exclusivitate către rezolvarea problemelor gospodăriei colective. Această trăsătură, care mi s-a părut importantă — pentru momentul actual —, a fost în mod conștient exagerat îngroșată. Ținînd seamă de realități, am urmărit să combat și acele situații concrete în care unii președinți de gospodărie agricole colective se gîndesc uneori mai mult la profitul lor personal. Totuși, îmi dau seama că această justificare principială nu acoperă caracterul insuficient conturat al personajului, în raport cu întreaga problematică a piesei și în special cu relațiile sale de familie.

Trec la Cocîrțau. Ca personaj dramatic necesita, poate, o preocupare mai stăruitoare din partea mea. El nu contrazice realitatea vieții. Căci, nu putem să nu ținem seamă că mai există în gospodăriile agricole colective unii colectivști, chiar cu munci de răspundere, care confundă averea obștească cu cea personală, nereușind să desprîndă just înțelesul ce se dă gospodăriei colective, ca „averea tuturor“. La Cocîrțau, această confuzie este accentuată, ca să zic așa, printr-o fire latentă de chiabur; în condițiile muncii private, Cocîrțau, pornind de la sărăcia lucie în care se afla, ar fi ajuns, desigur, chiabur. Cocîrțau nu-și pune, în cadrul gospodăriei colective, problema felului cum își poate rostui o viață mai bună, ci numai problema dreptului de a trăi mai bine. Chestiunea însă este de a ajunge la o viață personală mai bună, fără a neglija maibinele colectiv. Cocîrțau nu înțelege acest lucru; el își pune toată capacitatea și puterea lui de muncă în slujba satisfacerii interesului său personal, chiar dacă nu se gîndește să aducă prin aceasta prejudicii directe gospodăriei colective: își valorifică la maximum ceea ce-i revine pentru ziua lui de muncă, iar pînă la urmă caută să profite de relațiile sale de rudenie cu Ciocîlteu.

Gădesc întemeiate observațiile în legătură cu lipsa datelor personale ale lui Tudor și cu relațiile neadîncite ale acestuia cu Ciocîlteu. E drept că personajul este structurat pe unele rămășițe individualiste foarte greu de înlăturat, dar recunosc aci lipsa de măiestrie a autorului în a-i da lui Tudor o expresie dramatică revelatoare, așa cum recunosc, pe același plan, o omisiune în relațiile dintre el și Ciocîlteu, acesta din urmă apărînd lipsit de exigență, de preocupare părintească față de fiul său.

Desigur că și Țîfan — pe care-l socotesc totuși un personaj simpatic și mai bine realizat decît altele — și Milica — această fată de 17 ani, încă nedecisă față de influențele negative și pozitive exercitate, de o parte, de familie, de cealaltă, de colectiv — ar fi putut face obiectul unei atenții mai mari din partea mea. Nu insist însă. N-aș vrea să vă răpesc dv. din timp și revistei din spațiu. Cred că e mai folositor, atît pentru mine, cît și pentru spectatori, să făgăduiesc că voi ține seamă, în măsura posibilităților mele, de observațiile făcute în vederea îmbunătățirii *Punctului culminant*, iar pe viitor să mă feresc de greșeli ca cele semnalate aci.